

Nikolaj Frederik Severin Grundtvig (1783-1872)

Hvem var Grundtvig?

Grundtvig blev født i 1783 i Udby, hvor hans far var præst.

I en alder af 9 år blev han sendt til Jylland for at få privatundervisning på en slags kostskole af en præst, der underviste børn.

I 1798 begyndte han på latinskolen, som han kom til at hade. Han kaldte den "den sorte skole". Især var han meget imod, at man skulle lære så meget udenad.

Efter studentereksamen læste han teologi på Københavns Universitet, og i den periode brugte han også meget tid på at gå på café på Kongens Nytorv og spille kort og drikke chokolade. Som 21-årig blev han teologisk kandidat, men dengang kunne man ikke få præsteembede, før man var 25 år, og samtidig var der stor arbejdsløshed blandt præster. Men selvom Grundtvigs far var meget syg og havde brug for en hjælpepræst, fik Grundtvig ikke lov til at rejse til Udby for at hjælpe sin far.

Grundtvig arbejdede flittigt, også i de perioder, hvor han var uden fast arbejde som præst. Han studerede historie, skrev bøger om de gamle nordiske guder og om Danmarkshistorien. Han underviste også og skrev salmer.

I 1810 holdt Grundtvig sin prøveprædiken i Regenskirken (ved Rundetårn) - og han holdt en prædiken, som begyndte sådan: "Hvorfor er Guds ord forsvundet fra hans hus?" Den prædiken gav ham mange uvenner blandt de københavnske præster.

Grundtvig havde angrebet dem for at prædike om alle andre ting - bare ikke om Gud. Selv om der blev klaget over ham til bl.a. Københavns Universitet, fik han dog alligevel lov til at rejse til Udby og blive hjælpepræst hos sin far.

Da faderen døde i 1813, søgte Grundtvig hans embede, men fik det ikke.

Grundtvig søgte også forskellige stillinger i København, men uden held.

I otte år levede han nu som forfatter og oversætter, og først i 1821 fik han en stilling i Præstø. I 1822 var han tilbage i København, hvor han fik præsteembede ved Vor Frelser Kirke på Christianshavn. Her begyndte man at lægge mærke til ham, og mange mennesker, der boede i andre sogne i København, begyndte at gå i kirke hos Grundtvig i Vor Frelser Kirke.

I 1826 - hvor man fejrede 1000 året for kristendommens komme til Danmark, blev Grundtvig uvenner med store dele af den københavnske præstestand p.g.a. noget, han

havde skrevet. De lagde sag imod ham, og da han tabte retssagen, kom han under censur. Nu kunne han ikke længere selv bestemme, hvad han ville skrive og udgive. Grundtvig havde i anledning af 1000 året for kristendommens indførelse i Danmark ladet trykke et lille hæfte med tre salmer, der var beregnet til gudstjeneste Pinsemorgen i Vor Frelser kirke. Men biskoppen forbød, at Grundtvigs salmer blev brugt ved gudstjenesten - man måtte kun bruge de salmer, der stod i den rigtige salmebog. Grundtvig var langt nede og blev efter nogen tid enig med sin kone om at tage sin afsked, selvom det ville betyde, at de ville have meget lidt at leve af. En af de salmer, som ikke måtte synges i Vor Frelser Kirke, er i dag én af de mest brugte salmer i gudstjenesten - nemlig salmen "Den signede dag med fryd vi ser".

I 1829-31 var Grundtvig i England med hjælp fra kongehuset. I 1839 blev han præst i Vartov, hvor han var resten af sit liv. Han arbejdede som præst til dagen før sin død i 1872. Han blev 89 år gammel.

Grundtvigs salmer

På vej til Udby præstegård i 1810 fik Grundtvig et alvorligt nervesammenbrud, men dér i barndomshjemmet fik han det hurtigt bedre og skrev sin første salme "Dejlig er den himmelblå". Det blev den første af omkring 1500 salmer fra Grundtvigs hånd. Nogle digtede han selv, andre var gendigninger eller oversættelser af gamle salmer.

Grundtvigs salmer er rigtige gudstjenestesalmer. De handler tit om, at Gud selv er til stede i kirken hos menigheden, når den holder gudstjeneste. Jesus er gæst ved gudstjenesten, når der holdes dåb og nadver, når der prædikkes eller synges.

Man kan sige, at Grundtvig moderniserede salmen. Gennem salmerne ville han gøre folk gladere og styrke dem i troen. Tidligere salmedigtere havde lagt vægt på Gud som en streng dommer, men Grundtvig fremstillede Gud som en kærlig, men vældig skikkelse.

Tidligere havde man mere sunget om død og lidelse - om jorden som en "jammerdal", og salmerne blev klagesange. Grundtvig mente, at salmerne skulle være jubelsalmer, at man skulle synge om liv og frihed. En del af de gamle salmer er rene suk: ak, jeg skal dø - ak jeg er en synder. Grundtvig mente snarere, at man skulle synge: tak!

Livet på jorden var vigtig for Grundtvig, som ikke mente, at livet på jorden blot var sørgeligt og uden betydning, og at det kun var livet efter døden, der betød noget.

I de gamle salmer hed det:” at der ikke er noget så herligt som Guds rige” - men det ligger på den anden side af dette liv - altså efter døden.

”Nej, Guds rige er også på jorden” siger Grundtvig. ”Mit land, siger Herren, er himmel og jord, hvor kærlighed bor”. Guds rige er altså både himmel og jord.

Grundtvig så sig selv som folkesanger og salmerne som folkesange, og Grundtvigs salmer blev folks sange. Man sang dem ikke kun i kirken, men også ved forskellige folkelige møder og ikke mindst på højskolerne.

Tidligere havde man sunget om menneskets sjæleliv og tro - og om det enkelte menneskes forhold til troen. Grundtvig derimod vendte blikket udad mod dagligdagen og hverdagssituationerne. Han ville beskrive fællesskabets liv, og hentede mange billeder fra naturen til sine salmer. Også i dag synges mange af Grundtvigs salmer og sange på højskoler, efterskoler og mange andre steder.

Grundtvig og skolen

For Grundtvig var **frihed** et meget vigtigt ord. Han havde som nævnt hadet latinskolen for al dens stive udenadslære. Han mente, at det var gennem samtale, at mennesket skulle tilegne sig viden og finde sin plads i fællesskabet.

Skolen skulle give plads for forskellige meninger. Børn, unge og voksne skulle mødes og diskutere - og derigennem opleve, at de udviklede sig, og at de var en del af et historisk, nationalt og folkeligt fællesskab.

Man skulle først og fremmest lære at kende sig selv som menneske: for selv om ikke alle er kristne - så er alle dog mennesker, - og det at være menneske er det vigtigste, for der var dog mennesker på jorden, før der kom kristne.

Grundtvigs skoletanker fik stor betydning for udviklingen af skolen fremover, og hans tanker om samtale og oplevelse i undervisningen lever i bedste velgående i nutidens skolelovgivning. I det hele taget har Grundtvig sat sit spor i dansk lovgivning, for han deltog også aktivt i den grundlovgivende forsamling, der førte Danmark frem til den første grundlov i 1849.

Grundtvigs begravelse i 1872 blev en af største, der nogensinde har været i Danmark, og han blev fulgt til graven af ca. 300 præster og mange venner fra hele landet. Kisten blev ført fra Vor Frelser Kirke til Vartov og videre med tog til Køge, hvor han ligger begravet på Køge Ås.